

Рошина Інна Олександрівна

доцент кафедри кримінального права та процесу ДВНЗ «Київський національний університет ім. Вадима Гетьмана», кандидат юридичних наук, доцент

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТ. 11 КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД І НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Невід’ємним компонентом політичного життя будь – якої демократичної, правової держави є публічні демонстрації, мітинги, походи і політичні збори. Проте така діяльність повинна здійснюватися тільки мирним шляхом у цілях забезпечення прав і свобод, закріплених в Європейській конвенції. Якщо ж мітинги, демонстрації тощо спрямовані на розпалювання ворожнечі й насильства, вони, як передбачено ст. 11 Європейської конвенції, повинні бути заборонені.

Так, ст. 11 (Свобода зібрань та об’єднання) Європейської конвенції вказує, що: 1. Кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об’єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів. 2. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров’я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави [1, с. 218].

Установлюючи право на свободу мирних зібрань, Європейська конвенція не дає чіткого поняття, що собою повинні представляти ці мирні зібрання, а також не вказані терміни повідомлення про проведення мирних зібрань. Тут особливо слід зазначити, що права, які гарантує ст. 11 Європейської конвенції, як правило, пов’язані з політичними і соціальними цінностями демократичного суспільства або ґрунтуються на них. Оскільки в цій статті захищається право на створення профспілок, що у свою чергу передбачає захист певних економічних і соціальних прав, то часто використовуються інші міжнародні правові акти, наприклад, конвенції Міжнародної організації праці.

Практика Європейського суду по заявкам громадян України на право свободи мирних зібрань виключно мала. У цьому зв'язку постає закономірне питання: «Чому так мало розглянуто в Європейському суді заяв громадян України, які стосуються ст. 11 Європейської Конвенції». Можливо це питання є не досить актуальним для України? Але, як показують події, які відбувалися 2004 р. і, особливо, які відбувалися 2013–2014 р. р., право на мирні збори громадян в Україні є виключно актуальним.

В українському законодавстві також є норми, які передбачають право на свободу мирних зборів. Тут перш за все слід відмітити ст. 36, 37, 39 Конституції України. Зокрема, ст. 39 вказує, що: 1. Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. 2. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей .

У роз'ясненні питань організації і проведення мирних заходів брало участь і Міністерство юстиції України. Так, у своєму інформаційному листі «Щодо правового регулювання проведення мирних заходів» від 26.11.2009 р., № 1823 – 0 – 1– 09 –18 Міністерство юстиції України позначило, що чинне законодавство з питань організації і проведення мирних заходів є недосконалим. Однак, до теперішнього часу цей закон Верховною Радою не прийнятий. Встановити причину, чому не був прийнятий закон, не виявилось можливим. Аналіз цих статей Конституції України дає можливість зробити висновок про те, що теоретично права на свободу мирних зібрань законодавчо закріплені. Однак на практиці ці положення Конституції явно ігноруються.

У кримінальному праві України є конкретні норми, які передбачають кримінальну відповідальність за порушення права людини на свободу мирних зібрань. Як на практиці застосовуються ці норми кримінального права до осіб, які порушують вимоги ст. 11 Європейської конвенції та національного законодавства, встановити не представляється можливим, так як у даний час відсутнє будь – яка статистика по цій проблемі. Для успішної імплементації вимог ст. 11 Європейської конвенції у кримінальне право України, слід прийняти Закон України «Про порядок організації і проведення мирних зібрань». У цьому Законі необхідно дати визначення поняття мирних зібрань. В

юридичній літературі є визначення поняття мирних зібрань. На нашу думку, найбільш правильним є поняття, викладене у керівних принципах зі свободи мирних зібрань, опублікованими Венеціанською комісією Ради Європи, а саме: мирні зібрання – це навмисна та тимчасова присутність у громадському місці групи осіб з метою вираження спільних інтересів. На практиці свобода мирних зібрань охоплює широкий спектр зібрань (зустрічі, масові акції, мітинги, сидячі страйки, пікети та флеш – моби, паради, марші та процесії, похорони, релігійні зібрання під відкритим небом, пересування людей у транспортних засобах) [2].

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод // Право України, 2010. – № 10. – С. 215 – 233.
2. Керівництво з моніторингу свободи мирних зібрань [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/uk/odihr/140366?download=true>